

Tyyni-Meri Nurminen

AURANSILLALT MYLLYSILLAN KAUTTA KAI HAUTAAN

Turkulainen paikallisidentiteetti suomenkielisessä
rap-lyriikassa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Lokakuu 2022

TIIVISTELMÄ

Tyyni-Meri Nurminen: Auransillalt Myllysilan kautta kai hautaan: turkulainen paikallisidentiteetti suomenkielissä rap-lyriikassa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Suomen kielen tutkinto-ohjelma
Lokakuu 2022

Tarkastelen kandidaatintutkielmassani sitä, millä tavoin turkulainen paikallisidentiteetti edustuu suomenkielissä rap-lyriikassa. Aineistonani käytän kahdeksaa litteroitua suomenkielistä rap-kappaletta, joista on erotettavissa piirteitä turkulaisen paikallisidentiteetin ilmenemisestä. Olen valinnut aineiston sillä perusteella, että kappaleet ovat kaikki saatavilla jostakin internetin suoratoistopalvelusta ilmaiseksi ja niiden artistit ovat kotoisin Turusta tai asuneet siellä suurimman osan elämästään. Artistit voivat olla myös ei-turkulaisia, mutta tässä tapauksessa kappaleen on käsiteltävä Turkua tai turkulaisuutta jollakin tasolla. Tutkimuskysymyksiä on kolme: 1) Miten paikallisidentiteetti ilmenee Turun seudulta kotoisin olevien rap-artistien kirjoittamissa suomenkielissä rap-lyriikoissa? 2) Millä tavoin ei-turkulaiset rap-artistit käsittelevät Turkua ja turkulaisuutta kirjoittamisensa suomenkielissä rap-lyriikoissa? 3) Millä tavoin lounaismurteet edustuvat käyttämässäni aineistossa?

Tutkimusaiheeni on erityisen kiinnostava siksi, koska suomenkielisen rap-lyriikan tutkimusta ei ole tehty vielä kovinkaan paljon varsinkaan lingvistiksestä näkökulmasta ja etenkin lounaissuomalainen rap-musiikki on jäänyt tutkimuksessa muiden maantieteellisten alueiden varjoon. Rap-musiikkia ja hip hop -kulttuuria on kuitenkin kaikkiaan tutkittu monella eri tieteenalalla, ja aiheen monitieteisyys antaa hyvän pohjan tämänkaltaiselle tutkimukselle.

Keskeisiin käsitteisiini kuuluvat identiteetin ja paikallisidentiteetin käsitteet, ja tutkielmani teoreettinen viitekehys on diskurssintutkimuksessa. Suomalaista rap-lyriikkaa ja hip hop -kulttuuria on tutkittu monella eri tieteenalalla, ja tässäkin tutkielmassa olen hyödyntänyt osittain myös muiden tieteenalojen teorioita ja käsitteitä. Keskiössäni on kuitenkin sosiolingvistiikan ala, sillä tutkielmani keskittyy kielenkäyttöön sosiaalisessa ympäristössä. Olen koostanut analyysia varten kuusiosaisen jaottelun niistä tavoista, joilla paikallisidentiteettiä rap-lyriikassa ilmenetään. Tämä jaottelu ei pohjautu mihinkään tiettyyn teoriaan, vaan se on koottu havainnoimalla tutkielmassa käytettyä aineistoa.

Tutkimustulosten perusteella voidaan huomata, että aineistossa korostuu varsinkin paikallisen nimistön käyttö. Lisäksi moni kielellinen valinta sisältää useamman kuin yhden tavan, jolla artisti tuo paikallisidentiteettiään esille. Sen sijaan lounaismurteiden piirteitä on havaittavissa varsin hajanaisesti, eikä niiden käyttö ole säännöllistä. Murteita enemmän aineisto sisältää slangia ja suoraan englannin kielestä lainattuja sanoja ja ilmaisuja. Sopivan aineiston löytäminen oli hankalaa, mikä sekoin merkillepantava tutkimustulos ja osaltaan myös vaikutti muiden tutkimustulosten luotettavuuteen.

Avainsanat: Rap-musiikki, identiteetti, suomen kieli, sosiolingvistiikka

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
1.1 Aiheen tausta ja tarkoitus	4
1.2 Tutkimuskysymykset.....	5
1.3 Tutkimusaineisto	5
2 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TEORIATAUSTA	7
2.1 Tutkimusmenetelmä	7
2.2 Aikaisempi tutkimus.....	8
2.3 Identiteetti ja paikallisidentiteetti	8
2.4 Hip hop -kulttuurin ja rap-musiikin kehitys.....	9
2.5 Lounaismurteet.....	10
3 AINEISTON ANALYYSI	12
3.1 Analyysin keinot.....	12
3.2 Paikallisidentiteetti turkulaisten artistien lyriikassa	13
3.3 Turku ja turkulaisuus ei-turkulaisten artistien lyriikassa.....	17
3.4 Slangi ja murteellisuus	18
4 PÄÄTÄNTÖ	21
LÄHTEET	23
Aineistolähteet.....	24

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen tausta ja tarkoitus

Tutkin kandidaatintutkielmassani turkulaisen paikallisidentiteetin ilmenemistä suomenkielisessä rap-lyriikassa. Käytän aineistonani kahdeksaa suomenkielistä rap-kappaletta. Osassa aineistoa kappaleiden esittäjistä ainakin osa on kotoisin Turusta tai sen lähialueilta tai asunut seudulla suuren osan elämästään. Olen valinnut aineistooni myös sellaisia kappaleita, joiden esittäjillä ei ole asuinpaikkakytöksiä Turun seudulle, mutta kappaleissa käsitellään Turkua tai turkulaisuutta jollakin tasolla.

Tutkin juuri rap-lyriikkaa siitä syystä, että Suomessa tehty lyriikantutkimus on vielä verrattain vähäistä ja varsinkaan suomenkielistä rap-lyriikkaa ei ole lingvistikseen näkökulmasta juurikaan tutkittu. Myöskään aineiston paikallisuus ei ole tasaista; esimerkiksi pääkaupunkiseudulla tai Lapissa julkaistua rap-lyriikkaa on tutkimuksissa käsitelty paljon enemmän kuin Lounais-Suomessa julkaistua rap-lyriikkaa. Minua kiinnostaakin, miksi lounaiset alueet ovat jääneet tutkimuksessa taka-alalle.

Aikaisempaa tutkimusta suomenkielisestä rap-lyriikasta on tehty muun muassa identiteettitutkimuksen ja murteentutkimuksen näkökulmista. Heini Strand (2007) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan *Rollon Kollit: Maskuliininen ja paikallinen identiteetti Tulenkantajien sanoituksissa* lappilaisen rap-yhtyeen lyriikkaa, ja Iikka Salmela (2018) on niin ikään pro gradu -tutkielmassaan tutkinut suomenkielistä rap-lyriikkaa keskittyen aineistossa esiintyviin murrepiirteisiin. Tarkemmin käsittelen aikaisempaa tutkimusta alaluvussa 2.2.

Juuri paikallisidentiteetin ilmeneminen kiinnostaa minua, sillä vaikka suomenkielisessä rap-lyriikassa – ja rap-lyriikassa ylipäätään – on kautta aikojen tuotu näkyväksi artistin suhdetta tämän kotiseutuun, en ole löytänyt tarkempaa selontekoa siitä, millä kaikilla eri tavoilla paikallisidentiteetti lopulta lyriikassa näkyy ja kuuluu.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkielmassa päällimmäisenä tarkoituksena on selvittää, millä tavoin turkulainen paikallisidentiteetti edustuu suomenkielisessä rap-lyriikassa. Tutkimuskysymyksiä on kolme:

1. Miten paikallisidentiteetti ilmenee Turun seudulta kotoisin olevien rap-artistien kirjoittamissa suomenkielisissä rap-lyriikoissa?
2. Millä tavoin ei-turkulaiset rap-artistit käsittelevät Turkua ja turkulaisuutta kirjoittamissaan suomenkielisissä rap-lyriikoissa?
3. Millä tavoin lounaismurteet edustuvat käyttämässäni aineistossa?

1.3 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona käytän kahdeksaa suomenkielistä rap-kappaletta, jotka olen litteroinut. Aineiston rajaamisessa on käytetty seuraavia kriteereitä:

1. Kappaleella esiintyvistä artisteista yksi tai useampi on asunut suurimman osan iästään Turun seudulla TAI kappaleessa käsitellään Turkua tai turkulaisuutta.
2. Kappale on julkaistu jossakin internetin suoratoistopalvelussa niin, että se on kuunneltavissa ilmaiseksi.

Tutkimusaineisto on kerätty pääasiassa internetin hakukoneita käyttäen. Olen muun muassa etsinyt erilaisia listauksia turkulaisista artisteista ja heidän kappaleistaan sekä käynyt läpi turkulaisten artistien tuotantoa Spotifya ja Youtubea apuna käyttäen.

Joidenkin kappaleiden kohdalla litteroinnin tukena on käytetty niistä entuudestaan saatavilla olleita lyriikoita. Tästä johtuu siis se, että joissakin kappaleissa on yksittäisiä sanoja tai lausahduksia, joista en ole saanut selvää, koska tällaisista kappaleista en ole löytänyt aukikirjoitettuja lyriikoita. Useimmiten epäselvyyksiä ovat aiheuttaneet kappaleen äänenlaatu, nopea lausuminen, epäselvä artikulaatio sekä spesifimpi ”alan termistö”. Yksittäiset epäselvät sanat olen merkinnyt merkkiyhdistelmällä (-) ja useamman sanan mittaiset epäselvät kohdat merkkiyhdistelmällä (--). Olen litteroidessani ottanut huomioon myös sen, että vaikka lyriikat olisivatkin saatavilla julkisesti internetissä, saattavat nekin olla vain yksittäisen kuulijan tulkintaa. Tämän vuoksi suhtautumiseni onkin hieman varovaista. (Poisluettuna DJ Tikarin kappaleiden lyriikat, sillä ymmärtääkseni artisti itse on kirjoittanut lyriikkansa auki käyttämälleni lyriikkasivustolle.)

Tutkimusaineisto on niukahko, koska aiheeseeni soveltuvia kappaleita ei ole olemassa kovinkaan paljon. Tarkastelussa onkin siis kappaleita, joiden koko aihe viittaa selkeästi Turkuun tai turkulaisuuteen, mutta myös sellaisia, joiden aihe ei suoranaisesti viittaa Turkuun tai turkulaisuuteen, mutta joissa niitä kuitenkin käsitellään joillakin tasoilla. Lisäksi esittäjien sukupuolijakauma on epätasainen – kaiken kaikkiaan yksi kappaleilla esiintyvistä artisteista on naispuolinen. Tämä on varmasti osittain sen syytä, että aineistoa oli saatavilla vähän, mutta taustalla on ongelma rap-musiikin sukupuolijakauman epätasaisuudesta myös kulttuurisella tasolla. Hip hop -kulttuuri on vasta muutaman viime vuoden aikana muuttunut suopeammaksi ei-miespuolisia artisteja ja muita tekijöitä kohtaan (Ruohonen ja Horn 2019: 270), ja Paleface (2019: 386) toteaakin suomalaisen hip hop -kulttuurin monimuotoisuuden kehittyneen hitaammin kuin vaikkapa Ruotsissa, jossa esimerkiksi maahanmuuttajataustaisia artisteja on ollut mukana huomattavasti pidempään ja näkyvämmiin.

Analysoimieni kappaleiden artisteista syntyperäisiä turkulaisia ovat Chydeone, Tippa, F, LempiJoe, NCO, Gabriel Lion ja Luntti. Chydeone ja Lempi-Joe muodostavat myös Ritarikunta-nimisen kokoonpanon, minkä lisäksi Vieläki Lepposaa voidaan määritellä turkulaiseksi yhtyeeksi. Turkuun myöhemmin muuttaneita tai siellä suurimman osan elämästään asuneita ovat DJ Tikari ja Haamu. Tamperelaisella Kalle Kinoksella (*Turkuun*-kappaleella tyyliteltyä Idän ihme aka Kalle Kinos) taas ei ole asuinpaikkasidosta Turkuun, ja MC Kajo on Kokkolassa nykyisin asuva kaarinalainen.

Alle olen listannut kappaleet, joita tutkielmassani analysoin. Käytän kappaleiden tunnisteena kirjainlyhenteitä, jotka määräytyvät kappaleen nimien mukaan.

- A) Chydeone, Lempi-Joe, K!rby, Klaus Kustaa & Way BeLow 2011: *Auranrantasaga*, ARS
- B) Vieläki Lepposaa & Haamu 2012: *TKUOG*, TOG
- C) DJ Tikari 2018: *Smuuttii*, SM
- D) DJ Tikari 2019: *Liimapinnan ali*, LPA
- E) Ritarikunta 2004: *T.U.R.K.U (siit tähän)*, TST
- F) Idän ihme aka Kalle Kinos 2008: *Turkuun*, TN
- G) Chydeone, Tippa, F, LempiJoe, NCO & Gabriel Lion 2021: *Takas ruissiin*, TR
- H) Luntti, MC Kajo 2020: *Turku on Suomen persereikä*, TSP

Tästä eteenpäin viittaan kappaleihin näillä tunnisteilla. Mikäli viittaan tekstissäni johonkin kappaleessa esiintyvään henkilöön, käytän hänestä taiteilijanimeä koko nimen sijaan.

2 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TEORIATAUSTA

2.1 Tutkimusmenetelmä

Tässä luvussa käsittelen tutkielmani menetelmää ja teoriataustaa sekä avaan tutkielmani keskeisiä käsitteitä. Lisäksi kerron lyhyesti hip hop -kulttuurin ja rap-musiikin kehityksestä niin kotimaisessa kuin kansainvälisessäkin kontekstissa.

Tutkielmassa toteutetaan tekstianalyysin menetelmiä, tarkemmin erityisesti diskurssianalyysin, ja lähestymistapana käytän laadullista tutkimusta; tarkoitukseni on eritellä hyvin rajallista aineistoa, eikä näkökulmani ole varsinaisesti erilaisten kielellisten elementtien määrässä. Pietikäisen ja Mäntynen (2009: 107) mukaan laadullisen tutkimuksen keskiössä ovat erityisesti ne tavat, joilla merkityksiä luodaan.

Tuomen ja Sarajärven (2018: 87) mukaan siinä missä sisällönanalyysi keskittyy tekstin merkitysten etsimiseen, diskurssianalyysin tarkoituksena on keskittyä niihin keinoihin, joilla tekstissä tuotetaan merkityksiä. Diskurssintutkimuksen ytimessä onkin ajatus siitä, ettei kielenkäyttö ole pelkästään kielellistä, vaan myös sosiaalista toimintaa. Tämä ajatus näkyy myös diskurssintutkimukselle läheisessä funktionaalisessa kielikäsitteessä, joka näkee kielen tilanteittain vaihtelevana elementtinä. Funktionaalisen kielikäsitteksen mukaan kielenkäytöllä voi olla vähintään kolme erilaista funktiota: se toimii välineenä viestintään, luo sosiaalisia suhteita ja identiteettejä, sekä sen avulla voidaan mahdollistaa representaatio eli maailman kuvaaminen. (Pietikäinen & Mäntynen 200: 10–12)

Tutkielman teoriataustaan liittyvät sosiolingvistiikan, kulttuurintutkimuksen ja osittain myös variaationtutkimuksen tutkimusalat, sillä käyn tutkielmassani läpi myös kappaleiden murteellisuutta, vaikkei se varsinainen pääteemani olekaan. Sosiolingvistiikan ala liittyy tutkielmaani, sillä sosiolingvistiikka tutkii sitä, millä tavoin kielenkäyttö suhteutuu yhteiskuntaan sosiaalisella tasolla (Nuolijärvi & Lappalainen 2020: 865). Myös kulttuurintutkimuksen ala on olennainen osa tutkielmaani, sillä käyttämäni teorioistani esimerkiksi Stuart Hallin teoria identiteetistä on osa kulttuurintutkimuksen alaa. Tutkielmani voidaankin siis katsoa olevan melko monitieteinen, vaikka pääfokukseni onkin tarkastella aineistoa lingvistisestä näkökulmasta.

2.2 Aikaisempi tutkimus

Suomenkielisen rap-lyriikan tutkimuksella ei ole vielä toistaiseksi kovin vahvoja perinteitä, vaikkakin aihe on lisännyt suosiotaan viime vuosien aikana. Havaittavissa ei ole myöskään mitään tiettyä tutkimusalaa, jolla aihe olisi erityisen suosittu, vaan rap-lyriikan tutkimus itsessään on lopulta varsin monitieteistä.

Suomenkielistä rap-lyriikkaa ja hip hop -kulttuuria ovat laajemmin tutkineet muun muassa Elina Westinen väitöskirjassaan *The Discursive Construction of Authenticity: Resources, Scales and Polycentricity in Finnish Hip Hop Culture* (2014) ja Inka Rantakallio väitöskirjassaan *New Spirituality, Atheism, and Authenticity in Finnish Underground Rap* (2019). Westinen on lähestynyt aihettaan sosiolingvistiikan ja diskurssintutkimuksen kautta, Rantakallio puolestaan musiikintutkimuksen ja uskontotieteen kautta. Lisäksi Dragana Cvetanović tutkii tekeillään olevassa väitöskirjassaan *Language, Identity and Performativity in Finnish and Balkan Rap Lyrics* kielen, identiteetin ja performatiivisuuden suhdetta suomalaisessa ja balkanilaisessa rap-lyriikassa.

Rap-musiikki on 2000-luvulla laajentanut suosiotaan esimerkiksi pro gradu -töiden aiheena. Samalla, kun rap-musiikin suosio populaarikulttuurissa on kasvanut runsaasti, ovat rap-musiikki ja hip hop -kulttuuri löytäneet paikkansa osana monitieteistä tutkimuskenttää; aiheita on tarkasteltu kielitieteiden lisäksi muun muassa kulttuurintutkimuksen ja sosiologian näkökulmista. (Sykäri, Rantakallio, Westinen & Cvetanović toim. 2019: 20) Myös hip hop -kulttuurissa esiintyvät yhteiskunnalliset ongelmat, kuten sukupuolten eriarvoisuus, ovat korostuneet tutkimusaiheissa ja niiden lisäksi myös populaarikirjallisuudessa: esimerkiksi Inka Rantakallion ja Heini Strandin (2021) essee- ja keskustelukokoelmassa *Kuka kuuluu? Kirjoituksia hiphopista ja feminismistä* käsitellään suomalaista hip hop -kulttuuria feministisestä näkökulmasta, ja Strandin (2019) teoksessa *Hyvä verse – Suomiräpin naiset* koostuu naispuolisten suomirap-artistien puheenvuoroista.

2.3 Identiteetti ja paikallisidentiteetti

Identiteettiä pidetään yleisesti ottaen muuttuvana ja moniselitteisenä. Esimerkiksi Stuart Hall (1999: 39) toteaa identiteetin olevan muuttuva ja tiedostamatta kehittyvä asia, ja sen muokkautuminen perustuu siihen, millä tavoin ihmistä representoidaan eri ympäristöissä (Hall 1999: 23). Identiteetin muuttuvuuden voidaankin katsoa heijastuvan myös paikallisidentiteettiin. Tämä näkyy myös

analysoimissani lyriikoissa; esimerkiksi saman artistin eri vuosina kirjoittamissa lyriikoissa voidaan nähdä muutos henkilökohtaisessa paikallisidentiteetissä.

Alasuutarin (2007: 175) mukaan identiteetillä voidaan tarkoittaa myös sellaista ihmisen käsitystä itsestään, joka on peräisin samaistumisesta johonkin ihmisryhmään ja joka tällöin voi vahvasti ohjata ihmisen toimintaa. Tällä käsityksellä on taas suora yhteys paikallisidentiteettiin. Stuart Hallin (1999: 58) mukaan se, että tietynlaisen globalisaation ja yhdenmukaistumisen vastustaminen vahvistaa rajallisia identiteettejä, jollaiseksi paikallinen identiteetti voidaan käsittää, ja näin ollen yhdenmukaistuminen taas heikentäisi rajallisia identiteettejä. Rap-musiikissa taas olennaisena osana on kotiseutu (Gullichsen 2019), jolla voidaan katsoa tarkoittavan sitä, että artisti identifioituu johonkin kotimaata pienempään yksikköön, esimerkiksi kotikaupunkiin tai lähiöön. Tästä voidaankin siis päätellä, että mikäli identifioituminen suurempaan yksikköön – tässä tapauksessa Suomeen – olisi näkyvämpää ja merkittävämpää, pieneni kotiseudun merkitys entisestään. Toisaalta Hallin mukaan globalisaatio voi myös vaikuttaa siihen, että paikalliset identiteetit vahvistuvat tai syntyvät kokonaan uusia identiteettejä (Hall 1999: 68).

Myös diskurssintutkimuksen näkökulma identiteetistä on melko samankaltainen Hallin näemyksen kanssa. Vallitsevana ajatuksena on kuitenkin se, että identiteetti rakentuu samanaikaisesti kieltä käytettäessä (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 50), eli toisin sanottuna kieli ja identiteetti kulkevat hyvin lähekkäin täydentäen toisiaan.

2.4 Hip hop -kulttuurin ja rap-musiikin kehitys

Hip hop -kulttuuri sai alkunsa 1970-luvun alussa New Yorkin Bronxissa. Se määritellään tavallisesti yläkäsitteeksi, jonka alle kuuluvat neljä elementtiä: breakdance-tanssi, DJ-kulttuuri, graffitimaalaus ja rap-musiikki (Moore 2008: 95). Usein hip hop ja rap-musiikki mielletään synonyymeiksi (Moore 2008: 95), mutta tässä tutkielmassa puhun selvyuden vuoksi hip hopista kulttuurina, en musiikkityylinä.

Alkujaan, kun rap-musiikki oli keskittynyt enemmän DJ-kulttuurin ympärille, sen tärkeimpiin elementteihin kuuluivat varsinkin rytmi ja taustamusiikki. Myöhemmin keskiöön siirtyivät itse rap-artistit eli MC:t, ja näin ollen myös lyriikan merkitys kasvoi. Tässä vaiheessa artisteille olikin tavallista mainita lyriikoissaan esimerkiksi lähiöitä tai tiettyjä katuja, eli toisin sanottuna tuoda esille omaa paikallista identiteettiään. (Morgan 2001: 192)

Rap-musiikin ja hip hop-kulttuurin juuret ovat peräisin afroamerikkalaisesta ja afrikkalaisesta kulttuurista (Moore 2008: 483). Bronxissa ja muissa New Yorkin lähiöissä yhdistyivät usean etnisen vähemmistön erilaiset kulttuuriset käytännöt, mikä edesauttoi hip hop -kulttuurin syntyä. Lopulta ratkaisevana tekijänä toimi sosioekonominen eriarvoisuus, ja muun muassa rikollisuus sekä jengityminen vaivasivat alueita. Tarvittiinkin siis tapa, jonka avulla nuoret pystyivät nostamaan itseään esille. (Sykäri, Rantakallio ym. 2019: 12)

Suomeen rap-musiikki alkoi levitä 1980- ja 1990-lukujen taitteessa. Ensimmäisenä suomalaisena rap-kappaleena pidetään General Njassan kappaletta *I'm Young, Beautiful and Natural* vuodelta 1983, mutta sen suosio jäi lopulta melko marginaaliseksi. Osaksi valtavirtamusiikkia suomalainen rap pääsi vuonna 1989 turkulaisen *Pääkköset*-yhtyeen myötä. Pääkkösten tekemä musiikki synnytti suomenkieliseen rap-musiikkiin tietynlaisen alagenren, huumorirapin, jonka toiseksi edustajaksi leimautui MC Nikke T *Jos haluu saada... Vol 1* -albumillaan vuonna 1990. (Määttänen 2019: 35–43) Westinen (2014: 35–40) jakaakin suomalaisen rap-musiikin kolmeen aaltoon; ensimmäiseen aaltoon kuuluivat 1980- ja 1990-lukujen taitteen huumorirap ja toisaalta myös samanaikaisesti kehittynyt underground-rap-kulttuuri, ja toisen aallon merkittävin tekijä oli suomenkielisen rapin suosion merkittävä kasvu 2000-luvulle siirryttäessä. Kolmannen aallon Westinen (2014: 42–43) katsoo alkaneeksi 2010-luvulla, kun suomalainen rap on kasvattanut suosiotaan entisestään ja vakiinnuttanut paikkansa suomalaisessa populaarikulttuurissa.

2.5 Lounaismurteet

Tässä tutkielmassa analysoin enimmäkseen lounaismurteiden alueella kasvaneiden artistien hip hop -lyriikoita, joten koin tarpeelliseksi käsitellä myös niiden mahdollisia murrepiirteitä, sillä kuten aiemmin mainitsin, suomenkielisen rap-lyriikan suhdetta juuri lounaismurteisiin ei ole juurikaan tutkittu.

Lounaismurteet ovat länsimurteisiin kuuluva murreryhmä, joka jakautuu kahteen osaan: lounaismurteiden pohjoisryhmään ja itäryhmään. Alueellisesti lounaismurteet kattavat valtaosan Varsinais-Suomesta sekä myös osan Satakunnasta. Turun seudulla puhuttavat murteet voidaan kuitenkin jakaa kolmeen osaan, sillä lounaismurteiden pohjois- ja itäryhmän erottaa Turun kohdalla niin sanottu hämäläiskiila. (Lyytikäinen, Rekunen & Yli-Paavola 2013: 17) Hämäläiskiilan alueella puhuttavia murteita kutsutaan Turun ylämaan murteiksi, jotka puolestaan kuuluvat lounaisiin välimurteisiin (Lyytikäinen, Rekunen & Yli-Paavola 2013: 71).

Lounaismurteiden tyypillisiin piirteisiin kuuluvat esimerkiksi jälkitavujen lyhentyneet pitkät vokaalit (*kävelemä* 'kävelemään'), sananloppuisen *t*:n kato (*miähe* 'miehet') ja yleiskielen *ts*:n korvaava *tt* avotavun edellä (*mettä* 'metsä'). (Lyytikäinen, Rekunen & Yli-Paavola 2013: 17–19) Lounaisille välimurteille tyypillisiä piirteitä on taas vähemmän, ja ne ovatkin ottaneet vaikutteita sekä lounaismurteista että hämäläismurteista. Lounaisten välimurteiden alueella ei esimerkiksi kuitenkaan ilmene lounaismurteiden alueella esiintyvää lounaismurteiden geminaatiota vaan hämäläinen yleisgeminaatio, jossa lyhyen painollisen tavun jälkeiset konsonantit kahdentuvat, mikäli ne aloittavat tavun, jossa on pitkä vokaaliaines, esimerkiksi *mennee* 'menee'. (Lyytikäinen, Rekunen & Yli-Paavola 2013: 71)

3 AINEISTON ANALYYSI

3.1 Analyysin keinot

Tässä luvussa esittelen analyysissä käyttämiäni keinoja ja esittelen tekemiäni havaintoja niin turkulaisten artistien kuin ei-turkulaistenkin artistien lyriikasta. Lisäksi alaluvussa 3.4 tuon esille huomiointani aineistossa esiintyvistä murteellisuuksista. Olenkin ottanut murteiden esiintymisen omaksi tutkimuskysymyksekseen, vaikka murteet kuuluvat myös tekemääni jaotteluun paikallisidentiteetin ilmenemisestä (ks. alempana).

Aineistoni analyysissä hyödynnän diskurssintutkimuksen alan keskeisiä käsitteitä ja toimintatapoja. Erityisesti keskityn analysoimaan aineistoa kielenkäytön mikrotasolla, johon kuuluvat esimerkiksi tekstin sanastolliset valinnat ja rakenne (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13), mutta toisaalta tällainen mikrotason analyysi on tiiviisti yhteydessä myös makrotason analyysiin, jonka keskiössä on puolestaan kieltä ympäröivä yhteiskunta (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 22). Tämä on tärkeä tiedostaa erityisesti siksi, että hip hop -kulttuuri heijastaa yhteiskuntaa ja sen rakenteita, ja myös yksittäiset sanavalinnat ovat osa yhteiskunnallista kontekstia. Kuten aiemmin mainitsin, diskurssintutkimuksessa ajatellaan identiteettien rakentuvan samanaikaisesti kielenkäytön kanssa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 50), ja analyysissäni tutkin juuri näitä tapoja, joilla paikallisidentiteettiä ilmenetään ja toisaalta myös rakennetaan. Keskiössäni onkin siis funktionaalisen kielikäytön funktio identiteettien luomisesta sekä lisäksi myös ympäröivän maailman representoimisesta (ks. luku 2.1).

Tutkielmassani olen koostanut itse menetelmän, jolla jaottelen artistien käyttämiä tapoja paikallisidentiteetin ilmentämiseksi. Jaottelu ei siis perustu mihinkään tiettyyn teoriaan tai johonkin aikaisempaan tutkimukseen, mikä johtuu yksinkertaisesti siitä, ettei tällaiseen tutkimukseen sopivaa jaottelua löytynyt. Tässä tutkielmassa käytetty jaottelu on siis syntynyt aineistoa havainnoimalla ja toisaalta myös tutkimuskirjallisuutta soveltamalla. Hyödynnän seuraavaa jaottelua analysoidessani sekä turkulaisten että ei-turkulaisten artistien lyriikkaa, vaikka ensisijaisesti olenkin koostanut jaottelun juuri paikallisidentiteetin ilmenemisen analysointia varten.

1. Nostalgia
2. Alueen nimistö
3. Me-muut-asetelma
4. Kaupunkia/kaupunkilaisuutta koskevat stereotypiat
5. Kotiseutuylpeys

6. Murteellisuus ja muut paikalliset kielenpiirteet

On syytä pitää mielessä, että edellä mainitut tavat eivät välttämättä ole kokonaan erillään toisistaan, vaan saattavat sulautua keskenään. Murteellisuutta käsittelen omana alalukunaan.

3.2 Paikallisidentiteetti turkulaisten artistien lyriikassa

Koti on Elina Westisen (2014: 59) mukaan yksi suomenkielisen rap-lyriikan tyypillisiä aiheita. Westinen jakaa aiheen kahteen alakategoriaan, *juuriin* ja *kotiseururakkauteen*. Myös Paleface (2011: 192) mainitsee kotiseururakkauden yhdeksi suomenkielisen rap-lyriikan aiheiksi.

Nostalgialla tässä yhteydessä tarkoitetaan kaipuun tunnetta menneisyyteen, kuten omaan lapsuuteen, nuoruuteen tai kotikaupunkiin. Rap-musiikin voidaankin katsoa olevan vain uusi tapa suhtautua nostalgian tunteeseen ja omiin juuriin (Westisen 2014 mukaan Pennycook & Mitchell 2009).

Turkulaisten artistien lyriikasta varsinkin kappaleessa TST hyödynnetään nostalgiaa tuomaan ilmi kiintymystä omaan kotiseutuun. Esimerkissä 1 nostalgiaviittaus on varsin suora; kertoja ei saa mennyttä aikaa mielestään ja kuvailee itselleen jollakin tavalla merkityksellisiä paikkoja ja maisemia. Esimerkissä 2 nostalgia näkyy taas kaipauksena nuoruuteen ja sen tuomaan vapauteen. Nuoruusaikoihin viitataan myös esimerkiksi 3, jossa kertoja palaa paikkaan, jossa on tehnyt monta asiaa ensimmäistä kertaa. Säe toimii myös hyvänä esimerkkinä siitä, millä tavoin artisti voi yhdistellä useampia eri tapoja ilmentääkseen paikallisidentiteettiään; käytössä on myös alueen nimistöä.

- 1) **mä en saa mielestäni vanhaa aikaa**, bunkkereiden näkymää ja tiilitehtaan lattiaa (TST)
- 2) – – kukaan ei kyselly perää, **viistoistvuotias ja vapaa** (TST)
- 3) diskostriit kirkkotiellä, **aika monta juttuu tehty ekoi kertoi siellä** (TST)

Alueen nimistöön kuuluviksi asioiksi olen laskenut kaikki sellaiset erisnimet, jotka tyypittelevät erityisesti Turun aluetta. Nimistöä käytetään aineistossa varsin monipuolisesti, ja olen ryhmitellyt nimiä omiin alakategorioihinsa. Esiin nousee luonnollisesti Turku paikannimenä: esimerkiksi kappaleessa ARS käytetään sanaa *turku* eri taivutusmuodoissaan yhteensä 43 kertaa, kun mukaan on laskettu myös variaatiot *TKU* ja *T.U.R.K.U*. Kaupungista seuraavaksi pienemmät yksiköt – kaupunginosat ja lähiöt – ovat myös edustettuina aineistossa, kuten esimerkeissä 4 ja 5. Lisäksi kappaleessa ARS mainitaan Ruissalo ja tarkemmin sen santa eli hiekka. Säkeessä hyödynnetäänkin homonymiaa, jossa *hieno*-sanalla voidaan tarkoittaa Ruissalon pienirakeista hiekkaa tai sitä, että kertojasta on hienoa, kuinka sukissa on juuri Ruissalon santaa. Tietynlaista nimistön ja sanaleikin yhdistelmää

hyödynnetään myös esimerkissä 7, jossa kertoja toteaa ajaneensa *turuil toreil*. Kyseessä on vanha suomalainen sanonta, jossa sekä *turulla* että *torilla* on sama alkuperä, tori (Aapala ja Ruppel 2016). Ei välttämättä olekaan sattumaa, että artisti on käyttänyt juuri tällaista sanontaa kappaleessa, jonka tapahtumapaikat sijoittuvat Turkuun.

- 4) **martinmäki**, tääl lepuutan päätäni (ARS)
- 5) mieles puisto ku taakse jää **ylioppilaskylä** (SM)
- 6) sukis hienoo et **ruissalon** santaa (ARS)
- 7) vaik ajanu **turuil toreil** takakenos (SM)

Aineistossa esiintyvistä nimistöistä erottuvat selkeästi tietyt teemat, ja muun muassa *Aurajoki* ja sen ranta sekä erilaiset sillat nousevat esille lyriikkaa tarkastellessa. Esimerkissä 8 kappaleen kertoja käyttää Aurajoen siltoja ikään kuin symbolina kiintymykselle kotikaupunkia kohtaan. Myös kappaleen SM *god bless aurajoki* -lausahduksella ilmaistaan kertojan tuntemaa kotiseutuyllpeyttä.

- 8) **auransillalt myllysillan** kautta kai hautaan (ARS)
- 9) ennen kaikkea: god bless **aurajoki** (SM)

Muita esille nousevia, nimistöllisiä teemoja ovat erilaiset yritykset ja rakennukset, kuten ravintolat ja baarit. Osassa aineistoa tällaiset paikat ovat olleet olemassa vielä kappaleen julkaisuhetkellä, kuten esimerkissä 10, jossa on käytetty esimerkkinä Zabadak-nimistä nuorisotilaa. Tässä yhteydessä säe havainnollistaa myös kertojan nostalgiantunnetta, sillä kappaleessa TST kerrotaan monen muun asian ja paikan muutoksesta, mutta Zabadak on edelleen samassa paikassa kuin 80-luvulla. Lisäksi esimerkkinä 11 *veegeellä* tarkoitetaan VG Wok -nimistä ravintolaa, joita Turussa on useammassa paikassa. Aineiston tarkastelu osoittaa, että yrityksiä ja rakennuksia käytetään esimerkkinä 10 tavoin kertomaan nostalgiasta, mutta toisaalta myös havainnollistamaan kuuntelijalle kertojan tai artistin elinpiiriä.

- 10) **zabadak** on vielä samas mestas ku kasaril (TST)
- 11) suunnaksi **veegee**, ei maksa mont egee (LPA)

Aineistossa kahdessa kappaleessa mainitaan myös *TYKS*, Turun yliopistollinen keskussairaala. Kappaleessa TSP käytetään kysymystä *ooksä syntyny tyksis* kaiketi eräänlaisena turkulaisuuden määritelmänä, ja esimerkissä 13 kertoja toteaa olevansa *OG* (eng. ”original gangster”) niin kauan, kunnes joutuu sairaalaan.

- 12) jos etit parhait, yks kysymyksist, on tietty se et ooksä syntyny **tyksis** (TSP)
- 13) oon TKU OG kunnes joudun **tyksii** (TOG)

Rap-lyriikassa varsin tyypillinen tapa korostaa omaa paikallisidentiteettiä – ja identiteettiä yleensä – on korostaa niin sanottua me-muut-asetelmaa. Buckholtz ja Hall (2005: 586) esittävät, että

koko identiteetin käsite on oikeastaan itsen ja muiden paikallistamista. (Palefacen (2019: 160) mukaan rap-musiikki itse asiassa perustuu tällaiseen asetelmaan: kilpailuun, johon kuuluukin sisältyä uhoa ja rehentelyä.

Aineistossa tämänkaltainen, vertaileva asetelma näkyy muun muassa kappaleessa TOG, jossa kertoja toteaa edustavansa Turkuja ja siitä syystä kehottaa vastapuolta luovuttamaan. Samaan tapaan esimerkissä 15 puhutaan *heittereistä*, vihaajista, jotka voisi työntää Aurajokeen. Ilmaus onkin varsin vahva ja mukaillee rap-lyriikalle tyypillistä uhoa sekä oman identiteetin ja kotiseudun puolustamista. Esimerkki 16 taas on hieman monitulkintaisempi. Se voidaan kuitenkin nähdä itseironisena toteamukseksi sille, kuinka kertoja on joutunut muuttamaan Helsinkiin, mille tämä toteaa syyksi sen, että Turku on ollut liian hyvä paikka asua.

14) edustan turkuu kumminki joten **luovuta ihan vaan suosiolla** (TOG)

15) siks **heitterit vois aurajokeen työntää** (TSP)

16) **turku on niin helmi et joutu muuttaa stadiin** (TR)

Lisäksi kappaleessa TR me–muut-asetelmaa tuodaan ilmi luomalla vertailua nimeämällä Turun ulkopuolista nimistöä. Esimerkissä 17 kertoja toteaa olevansa tyytyväinen, ettei muuttanut Poriin, ja esimerkissä 18 kuvaillaan tietynlaista valtasuhdetta Turun ja sitä ympäröivien pienempien naapurikuntien, kuten juuri Liedon, välillä. Esimerkki antaakin ymmärtää, että kertoja turkulaisena pitää Lietoa toissijaisessa arvossa omaan kotikaupunkiinsa verrattuna.

17) kuustoist vee ku mä muutin, thank fucking god **etten muuttanu porii** (TR)

18) **oot tyyliin jostai liedosta** (TR)

Aineistossa kahdessa kappaleessa on hyödynnetty lausahdusta *Turku on Suomen persereikä*, joka voidaan käsittää eräänlaiseksi stereotypiaa ilmentäväksi asiaksi. Negatiivisesta sävystään huolimatta esimerkeissä 19 ja 20 kertojat ottavat tietynlaisen puolustuskannan; esimerkissä 19 kertoja epäsuorasti toteaa, että lausahdus on lopulta varsin kulunut. Esimerkissä 20 kertoja taas ei varsinaisesti kiellä stereotypian paikkansapitävyyttä, mutta ilmaisee kuitenkin ylpeyttä kotipaikkakunnastaan.

19) luulit keksinees ihan ite, **turku on suomen persereikä** (TOG)

20) vaiks **turku on suomen persereikä**, mun koti tääl ennen teitä (TSP)

Esimerkissä 21 käytetään myös tietynlaista stereotypiaa Turun taudista, jolla on kuvattu erityisesti Turun alueella tapahtunutta heikkoa kaupunkirakentamista ja muun muassa poikkeuksellisen nopeata tempoista vanhojen rakennusten purkamista (Nyyssönen 2003). Esimerkin säkeessä käsitettä ei kuitenkaan käytetä alkuperäisessä kontekstissaan vaan sanaleikissä *turun jäbän tauti*.

21) hitaus kuuluu tän **turun jäbän tautiin** (LPA)

Eräänlaisena Turkuun liittyvänä stereotypiana voidaan pitää myös sitä, kuinka turkulaiset pitäisivät kaupunkiaan edelleen Suomen oikeana pääkaupunkina. Esimerkeissä 22 ja 23 stereotypiaa hyödynnetään miltei identtisisissä muodoissa; kumpikin kertoja antaa ymmärtää pitävänsä Turkuja edelleen pääkaupunkina itselleen. Kummassakin esimerkissä stereotypiaa käytetäänkin ilmaisemaan juuri kotiseutuylpeyttä, ja esimerkissä 22 käytetty adverb *vielä* korostaa säkeen toiveikasta kaikua.

22) viel **oikee pääkaupunki** vastaa just miten sille huudellaan perään (TOG)

23) turku meikän **oikee pääkaupunki** (TR)

Kotiseutuylpeydellä tarkoitan tässä kohtaa sellaisia tekstin ja kerronnan elementtejä, joita artisti hyödyntää ilmaisemaan ylpeyttään omasta kotikaupungistaan. Vallan (2016: 28) mukaan rap-artisteille onkin tavallista tuoda esille vahvaa kotiseutuylpeyttä.

Esimerkissä 24 kertoja epäsuorasti ilmaisee ylpeyttään käyttämäänsä murteeseen; *purra*-verbiä voidaan käyttää merkitsemään *vaikuttamista* ja *tehoamista* (Kielitoimiston sanakirja, *purra*). Esimerkissä 25 taas kertoja ilmaisee hyvinkin suorasti olevansa ylpeä kaupungistaan ja murteestaan, vaikka tämä onkin tyylikeinona jättänyt lauseistaan pois subjektin (minä) ja predikaatin (olla).

24) **lounaismurre puree** ku avaan leipäläpeni (ARS)

25) **ylpee täst kaupungist, ylpee sen murteest** – – (TSP)

Kappaleessa TR ilmaistaan kotiseutuylpeyttä puolestaan tavalla, joka yhdistelee myös nostalgiaa ja tietynlaista vastakkainasettelua Turun ja toisen mainitsematta jätetyn kaupungin välillä. Esimerkki 26 toimii myös huomiona siitä, että jaottelussa käyttämäni kuusi eri kategorialla eivät automaattisesti sulje toisiaan pois (ks. s. 11)

26) **vaiks muutan pois sydän on tääl lowkey** (TR)

Toisaalta aineistosta ilmeni myös yksittäisiä piirteitä, jotka eivät selkeästi lukeudu mihinkään kategoriaan – joskin maantieteelliset alueet olisi voinut rajata omaksi kategoriakseen. Tästä eräänä esimerkkinä toimii kappaleen LPA viittaus pohjoisamerikkalaiseen hip hop -kulttuuriin, jossa rap-musiikki on jaettu perinteisesti kahteen alueeseen, länteen (*West Coast*) ja itään (*East Coast*) (Miller 2012: 44). *Länspuolen gängstä* voidaankin nähdä myös Turku-referenssinä kaupungin maantieteellisen sijainnin huomioon ottaen. *Westsidea*, jota käytetään *West Coastin* rinnalla, käytetään myös esimerkissä 28 kuvaamaan juuri Turkuja, ja *länsirajaa* voidaan pitää sille melkein suorana suomenoksena. Esimerkin 29 mainitaan *länsiranta* on niin ikään suomenos sanasta *west coast*.

27) ja **länspuolen gängstää** kylille leikkii (LPA)

28) silti se on **westside**, oon ylpee landehefe / straight outta lappi **länsiraja** räppigame (TOG)

29) meikän kuuluu raidaa pitkin **länsirantaa** (TOG)

Aineistoa analysoidessa kävi ilmi, että jokin tietty sanavalinta, ilmaus tai rakenteellinen seikka saattaa sisältää useammankin eri tavan paikallisidentiteetin ilmentämiseen, ja on lopulta melko haastavaa löytää aineistosta sellaisia esimerkkejä, joista ilmeni selkeästi vain yksi tapa. Lisäksi on pantava merkille, että Turku-viittauksia oli esitetty enimmäkseen positiivisin keinoin, vaikka rap-lyriikassa paikallisidentiteettiä kuvataan tavallisesti positiivisten tapojen lisäksi negatiivisten asioiden, kuten alueella esiintyvien ongelmien, kautta (Forman 2000: 88).

3.3 Turku ja turkulaisuus ei-turkulaisten artistien lyriikassa

Ei-turkulaisten artistien lyriikka on melko asenteellista – varsinkin kappaleessa TN, joka voidaan nähdä kokonaisuudessaan pitkälti uhitteluna ja kahta eri kaupunkia ronskeinkin sanankääntein vertailevana. Esimerkissä 1 kertoja ”ei buustaa egoa” eli omasta mielestään käyttäytyy vaatimattomasti, mutta samalla kuitenkin toteaa turkulaisten naisten tunnustavan tämän ulkopaikkakuntalaisuudestaan huolimatta. Maantieteelliset nähtävyydet näkyvät myös ei-turkulaisten artistien teksteissä; esimerkiksi 1 mainitaan *joenranta*, jolla kaiketi tarkoitetaan juuri Aurajoen rantaa. Esimerkissä 2 taas vertaillaan Turku ja Tamperetta varsin selkeällä, tässäkin melko mahtailevalla tavalla. Me-muut-asetelman lisäksi esimerkeissä 2 ja 3 hyödynnetään nimistöä sekä Turun että Tampereen alueelta. Lisäksi kappaleessa TN vertaillaan myös Turun ja Tampereen lähiöitä, Varissuota ja Hervantaa – kuitenkin neutraalisti todeten, ei niinkään mahtaillen tai vähätellen.

1) kun saavun joenrantaan, mammat sanoo mulle moi, **en buustaa egoa mutta ne on niinku ”toi on toi”** (TN)

2) mutta **tuuppa kalevaan ja kato** (--) (TN)

3) teil on täällä **varissuo**, meil on **hervanta** taas (TN)

Turun alueen nimistöä käytetään lisäksi esimerkissä 4, jossa viitataan turkulaiseen tupakointitarvikeliikkeeseen, *Åbongiin*. Esimerkissä 5 taas viitataan *Onnela*-nimiseen yökerhoon, joka on sijainnut Turussa kappaleen julkaisuaikaan.

4) – – se on **åbongist** (TN)

5) vaik ollaan täällä ei oo pakko mennä **onnelaan** (TN)

Esimerkissä 6 kertoja hyödyntää stereotypiaa Turun kaksikielisyydestä käyttämällä negatiivis-sävytteistä ilmaisua *svenskataland bättre folke* (ruotsinkieliset ”paremmat ihmiset”), ja säe voidaan ymmärtää hieman pilkallisenä toteamuksena turkulaisille.

6) *svenskataland bättre folke* ollaan åbos (TN)

Tietynlaista kotiseutuylpeyttä ilmenee myös kappaleesta TSP. Kappaleen aloittaa kaarinalainen MC Kajo, joka toteaa löytävänsä itsensä kaikesta huolimatta aina Turusta. Onkin huomioitavan arvoista, että esimerkin artisti ei-turkulaisena ilmaisee kotiseutuylpeyttä juuri Turkuun kohtaan, eikä sitä vastoin esimerkiksi synnyinkaupunkiaan Kaarinaa tai asuin-kaupunkiaan Kokkolaa. Esimerkki toimiikin hyvänä muistutuksena siitä, ettei suinkaan ole ilmiselvää, mitä kaupunkia tai muuta paikkaa kohtaan kukin kokee ylpeyttä, vaan tähän saattaa vaikuttaa lopulta useampi seikka. Tässä tapauksessa vaikuttaviin tekijöihin kuuluu luultavasti muun muassa juuri Turun ja Kaarinan välinen lyhyt etäisyys.

7) vaik oon nähny monii mestoja mihi rakastunu niin **mä löydän aina itteni täältä** (TSP)

Kaiken kaikkiaan ei-turkulaisten artistien lyriikasta ei ole niin selkeästi erotettavissa, millä eri tavoin Turkuun ja turkulaisuutta käsitellään. Tähän kuitenkin todennäköisesti vaikuttaa myös se, ettei sopivaa aineistoa ollut saatavilla kovinkaan paljon. Analysoimastani aineistosta voidaan kuitenkin nähdä selkeästi, että analyysissäni käyttämät eri kategoriat, joilla paikallisidentiteettiä voidaan ilmentää, fuusioituivat toisiinsa jopa enemmän kuin turkulaisten artistien lyriikassa.

3.4 Slangi ja murteellisuus

Myös murteet ovat osa käyttämäni jaottelua, koska oman murteen käyttäminen vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja näin ollen toimii olennaisena osana identiteettiä (Edwards 2013: 6).

Tarkasteltavassa aineistossa on merkillepantavaa se, että siitä puuttuvat lounaismurteille tyypilliset piirteet lähes kokonaan. Iikka Salmelan (2018: 80) tutkimuksen mukaan suomenkielisessä rap-lyriikassa on selkeitä alueellisia eroja, ja siinä missä tietyillä alueilla julkaistussa lyriikassa saattaa olla runsaastikin murrepiirteitä, joidenkin alueiden lyriikasta piirteet puuttuvat lähes kokonaan. Tämä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että joidenkin alueiden rap-kulttuuri on mahdollisesti kollektiivisempää kuin muilla alueilla. Salmela (2018: 80) pohtiikin syyksi sitä, että lounaismurteet koetaan

niiden fonologisen rakenteen vuoksi moneen muuhun murteeseen verrattuna epäedullisemmiksi riiminmuodostukseen.

Omakohtaisten havaintojeni mukaan suomenkieliselle rap-lyriikalle tyypillisiä äänteellisiä piirteitä ovat esimerkiksi sanojen lyheneminen ja loppuheitot, jotka ovat tyypillisiä piirteitä myös lounaismurteissa (Lyytikäinen 2013: 17–18). Jätin kuitenkin tällaiset tavanomaisimmat piirteet tarkasteluni ulkopuolelle ja keskityin sellaisiin lounaismurteille tyypillisiin piirteisiin, joita ei suomenkielisessä rap-lyriikassa yleensä esiinny.

Joitakin murteellisuuksia aineistosta kuitenkin ilmeni, ja tavanomaisimpia niistä olivat lounaismurteissa käytetyt murre sanat. Kappaleessa ARS käytetään verbiä *klaarata*, joka on länsimurteissa, mutta varsinkin lounaismurteiden alueella käytetty verbi, jolla tässä yhteydessä tarkoitetaan mahdollisesti jonkinlaista selviytymistä tai suoriutumista (SMS s.v. *klaarata*). Samassa kappaleessa käytetään myös *kahvi*-sanasta muotoa *kaffe*, joka myös on varsinkin lounaismurteiden alueilla käytetty muoto (SMS s.v. *kahvi*).

- 1) saat **klaaraila** kyläkaupan suuntaan (ARS)
- 2) ettei paavon **kaffet** pääs jäähtyy (ARS)

Lisäksi kappaleissa ARS, TR ja TSP käytetään ilmaisuja tai sanamuotoja, joita on tyypillisesti pidetty juuri Turun seudun murteelle tunnusomaisina. Kappaleessa ARS tällainen muoto on *nii pal* (niin paljon). Kappaleissa TR ja TSP käytetyt muodot ovat taas *toispual jokkee* ja *tois puol*. *Toispual* (tai *tois puol*) *jokkee* -ilmauksella viitataan Turussa sijaitsevaan Aurajokeen, ja myös *tois puol* mielletään Turun murteelle ominaisena muotona, joskin länsimurteissa diftongi *uo* avartuu muotoon *ua* (Hurta 2007). Lisäksi kappaleessa LPA käytetään *juuri*-sanasta muotoa *juur*, jossa näkyy lounaismurteille ominainen loppuheitto (Lyytikäinen 2013: 17).

- 3) laiturin vieres **nii pal** paattei (ARS)
- 4) **toispual jokkee** himaan ruissii (TR)
- 5) kasvoin hovirinnas rajan **tois puol** (TSP)
- 6) siitä ei seuraa kellekään **juur** mitää hyvää (LPA)

Käsittelyssäni aineistossa esiintyi myös melko runsaasti slangisanoja. Esimerkiksi kappaleessa ARS käytetään slangisanoja *fuula* (”valhe”) ja *skeida* (”paska”), kun taas kappaleessa TST mainitaan *bostata* (”odottaa” tai ”oleskella”) ja *skidi* (”lapsi”). (Paunonen ja Paunonen 2005: 228; 1002; 104; 1005)

- 7) saat huutii jos suust irtooo siirtosummaa suurempaa **fuulaa** (ARS)
- 8) **turkuskeidaa**, meiningis on potkuu (ARS)
- 9) forumin välikös **bostaamas** palaa (TST)

10) vähän vähemmän ku sillon **skidinä** (TST)

Kaikkia aineiston slangisanoja on tuskin tarpeellista eritellä, mutta on hyvä huomioida, että suuri osa kappaleissa käytetyistä slangisanoista voidaan mieltää olevan peräisin juuri nk. stadin slangista. Aineisto sisältää myös suoraan englannin kielestä poimittuja sanoja ja fraaseja. Esimerkiksi kappaleessa SM käytetään ilmausta *god bless* ja kappaleessa TR *lowkey*.

11) ennen kaikkea: **god bless** aurajoki (SM)

12) vaiks muutan pois sydän on tääl **lowkey** (TR)

Lisäksi aineisto sisältää myös paljon sellaisia sanoja, joista on hankalampi määritellä, ovatko ne slangisanoja vai lainattu suoraan englannin kielestä. Omien havaintojeni mukaan sillä, millä alueella julkaistusta rap-lyriikasta on kyse, ei ole juurikaan vaikutusta siihen, kuinka paljon siinä on käytetty esimerkiksi slangia. Sen sijaan rap-lyriikan kirjoitusajankohta saattaa vaikuttaa esimerkiksi siihen, kuinka paljon lyriikassa on hyödynnetty englannin kieltä ja sellaisia sanoja tai fraaseja, jotka eivät ole vakiintuneet kieleemme edes slangin muodossa. Käyttämäni aineiston perusteella havaitsinkin, että muutaman viime vuoden aikana julkaistussa lyriikassa englannin kielestä poimittuja sanoja käytettiin enemmän kuin vanhemmissa kappaleissa. Sen sijaan slangisanoja on viime vuosina julkaisussa lyriikassa käytetty vähemmän. Nämä saattavat olla kuitenkin riippua myös artistin omista preferensseistä.

4 PÄÄTÄNTÖ

Varsinkin turkulaisten artistien lyriikkaa tarkastellessa ilmeni, että paikallisen nimistön käyttäminen on varsin yleinen tapa tuoda ilmi omaa paikallisidentiteettiä. *Turku* oli nimistä tavallisin, mutta kaupunginnimien lisäksi kappaleissa hyödynnettiin muun muassa erilaisten yritysten sekä lähiöiden ja kaupunginosien nimiä. Turkulaisten artistien lyriikassa käytetyt paikallisidentiteettien ilmentämistävat olivat lopulta sulautuneet toisiinsa yllättävän paljon, ja jostakin tietystä säkeestä tai ilmaisusta oli mahdollista erottaa useampi eri tapa.

Ei-turkulaisten artistien lyriikasta oli hankalampi erotella Turkuun ja turkulaisuuteen liittyviä piirteitä. Haasteeksi muodostui myös aineiston vähäisyys, sillä käyttämästäni aineistosta ainoastaan yksi kappale voidaan katsoa ei-turkulaiseksi, minkä lisäksi yhdellä kappaleella toinen esittäjästä oli ei-turkulainen. Tulokset eivät siis ole yhtä varmoja kuin turkulaisten artistien lyriikan kohdalla. Mainitsemassani ei-turkulaisessa kappaleessa korostui kuitenkin muita tapoja enemmän me–muut-asetelma ja tietynlainen uho.

Lounaismurteet eivät korostuneet lyriikassa juurikaan, mikä oli mielenkiintoinen havainto. Aineistosta oli havaittavissa ainoastaan yksittäisiä murteellisuuksia, jotka nekin olivat suurilta osin varsin stereotyyppisiä. Salmelan (2018) pro gradu -tutkielman perusteella Suomen muita murteita hyödynnetäänkin rap-lyriikassa huomattavasti enemmän. Turun alueella julkaistussa rap-lyriikassa murteita enemmän korostuivat slangin ja vieraskielisten lainojen käyttö.

Tutkielmani ehkä merkillepantavimpia tuloksia varsinaisten tutkimuskysymysten ulkopuolella oli se, että aineistoksi soveltuvaa Turun seudulla julkaistua aineistoa ja jopa varsinaissuomalaista rap-lyriikkaa löytyi hyvin vähän verrattuna Suomen muihin maantieteellisiin alueisiin (ja myös murrealueisiin). Tämä on mielenkiintoista varsinkin siksi, ettei turkulainen rap-skene suinkaan ole nuori, vaan päinvastoin: esimerkiksi 1980-luvulla vaikuttanutta turkulaista *Pääkköset*-yhtyettä voidaan pitää Suomen ensimmäisenä rap-yhtyeenä (Paleface 2011: 35) ja tässäkin tutkielmassa esitelty Niko Toiskallio eli Chydeone on tunnettu myös MC Nikke T:nä, yhtenä suomalaisen huumorirapin nimekkäimmistä artisteista (Paleface 2011: 37–38). Turkulaisen rap-musiikin ja hip hop -kulttuurin juuret yltävät siis suomalaisen rap-musiikin historian mittapuulla varsin pitkälle. Lisäksi aineistossa oli eroja siihen nähden, kuinka paljon kappaleista oli mahdollista eritellä paikallisidentiteettiin liittyviä kielellisiä piirteitä; joissakin kappaleissa oli selkeästi nähtävillä useampia eri tapoja, kun taas joissakin määrä oli selkeästi pienempi. Tutkielmasta olisi kuitenkin syntynyt huomattavasti epäluotettavampi, mikäli olisin sisällyttänyt aineistoon pelkästään ne kappaleet, joissa tämänkaltaisia piirteitä oli käytetty runsaasti.

Kaiken kaikkiaan aineisto antoi kuitenkin pääasiassa hyvän läpileikkauksen turkulaisen rap-lyriikan kielellisistä piirteistä ja siitä, millä eri tavoilla artistit tuovat esille omaa paikallisidentiteettiään. Jaottelua voisi hyödyntää jatkossakin, ja siitä saattaisi olla apua muun muassa silloin, jos halutaan vertailla kahta tai useampaa aineistoa esimerkiksi eri aikakausilta.

Koska tässä tutkielmassa ei ylletty juurisyihin siitä, mikseivät esimerkiksi lounaismurteet edustu juurikaan suomenkielisessä rap-lyriikassa, voisi jatkotutkimusta tehdä aiheesta esimerkiksi haastattelututkimuksen muodossa. Olisi mielenkiintoista nähdä, millä tavoin sekä lounaismurrealueilta että muilta murrealueilta kotoisin olevat rap-artistit suhtautuvat itse murteiden käyttämiseen rap-lyriikassa. Tällainen tutkimus antaisi luotettavamman lopputuloksen, jos haastateltavia valittaisiin tarpeeksi monta, ja he edustaisivat eri murrealueiden lisäksi myös eri sukupuolia sekä eri ikä-, kieli- ja kotipaikkataustoja.

Murteiden lisäksi olisi myös mielenkiintoista saada lisätietoa siitä, miten suoraan englannin kielestä lainattuja sanoja ja ilmauksia käytetään suomenkielisessä rap-lyriikassa, vaikka tämä ei ollutkaan tutkielmani alkuperäisiä aiheita. Aihetta on aikaisemmin tutkinut muun muassa Elina Westinen (2007) pro gradu -tutkielmassaan ”*Buuzzia, budia ja hyvää ghettoootya*”. *The construction of hip hop identities in Finnish rap lyrics through English and language mixing*. Lisäksi, koska alueellinen nimistö edustui vahvasti analysoimassani lyriikassa ja havaittavissa oli selkeitä alakategorioita, voisi sitäkin tutkia vielä entistä monipuolisemmin.

Kaiken kaikkiaan suomenkielistä rap-lyriikkaa voisi tutkia vielä paljon tiheämmin ja enemmän vaikkapa kvalitatiivisten menetelmien keinoin. Aiheena se yhdistää monia eri tieteenaloja ja heijastaa tämänhetkistä yhteiskuntaamme, sen ongelmia ja arkea todennäköisesti vaikuttavammin kuin ehkä tällä hetkellä edes ymmärrämme.

LÄHTEET

- AAPALA, KIRSTI – RUPPEL, KLAAS 2016: Metrolla kaupunkiin – arjen sanojen lähteillä. – *Kielikello* 4/2016. <https://www.kielikello.fi/-/metrolla-kaupunkiin-arjen-sanojen-lahteilla> (7.10.2022)
- ALASUUTARI, PERTTI 2007: *Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus*. Helsinki: Gaudeamus.
- BUCKHOLTZ, MARY – HALL, KIRA 2005: Identity and interaction: a sociocultural linguistic approach. *Discourse studies*, 7 (4/5), s. 585–614. Lontoo: SAGE Publications.
- CVETANOVIĆ, DRAGANA (tulossa): *Language, identity and performativity in Finnish and Balkan rap lyrics*. Väitöskirja. Aleksanteri-instituutti, Helsingin yliopisto.
- EDWARDS, JOHN 2013: *Language and identity*. Cambridge: University Printing House
- FORMAN, MURRAY 2000: 'Represent': Race, space and place in rap music. *Popular Music*, 19 (1), s. 65–90. Cambridge University Press.
- GULLICHSEN, ANNI 2019: *Suomirap nousi alakulttuurista populaariin, mutta sen kotiseutuylpeys ei ole hävinnyt*: "Sydänverellä ja verenmaku suussa ollaan edustettu mistä tullaan". Yle.fi, 26.4.2019. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/04/26/suomirap-nousi-alakulttuurista-populaariin-mutta-sen-kotiseutuylpeys-ei-ole> (5.10.2022)
- HALL, STUART 1999: *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino
- HURTTA, HEIKKI 2007: Läänttä ja itää – suomen murteiden ryhmittelyä. – *Kielikello* 3/2007. <https://www.kielikello.fi/-/laanta-ja-ita-suomen-murteiden-ryhmittelya> (8.10.2022)
- KS = Kielitoimiston sanakirja. 2022: Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/> Päivitetty 11.11.2021.
- LYYTIKÄINEN, ERKKI – REKUNEN, JORMA – YLI-PAAVOLA, JAAKKO 2013: *Suomen murrekirja*. Helsinki: Gaudeamus
- MILLER, MATT 2012: *Bounce: rap music and local identity in New Orleans*. Amherst: University of Massachusetts Press.
- MOORE, JOHN H. 2008a: Hip-hop culture. *Encyclopedia of Race and Racism*, 2, 95–97. Detroit (Michigan): Macmillan Reference. <https://link.gale.com/apps/doc/CX2831200199/GVRL?u=tampere&sid=GVRL&xid=11880030> (6.5.2021)
- 2008b: Rap music. *Encyclopedia of Race and Racism*, 2, 482–485. Detroit (Michigan): Macmillan Reference. <https://link.gale.com/apps/doc/CX2831200321/GVRL?u=tampere&sid=GVRL&xid=666dadb3> (6.5.2021)
- MORGAN, MARCYLIENA 2001: "Nuthin' but a G thang": Grammar and language ideology in hip hop identity. – Sonja L. Lanehart (toim.), *Sociocultural and historical contexts of African American English* s. 187–210. Amsterdam: John Benjamins
- MÄÄTTÄNEN, JUUSO 2019: *Sanasta sanaan. Suomalaisen räpin historia ja tärkeimmät biisit*. Helsinki: HS-kirjat.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO – LAPPALAINEN, HANNA 2020: Sosiolingvistiikka. – Luodonpää-Manni, Milla; Hamunen, Markus; Konstenius, Reetta; Miestamo, Matti; Nikanne, Urpo & Sinnemäki, Kaius (toim.) *Kielentutkimuksen menetelmiä*, s. 864–985. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- NYSSÖNEN, EIJA 2003: "Turun tauti" kaupunkirakentamisen ilmiönä: kun esteettinen toimivuus ja asukkaiden toimivuus unohtuvat. Opinnäyte, Helsingin yliopisto.
- PALEFACE (MIETTINEN, KARRI) 2011: *Rappiotaidetta. Suomiräpin tekijät*. Helsinki: Like kustannus Oy.
- PAUNONEN, HEIKKI – PAUNONEN, MARJATTA 2005: *Tsennaaks stadii, bonjaaks slangii: Stadin slangin suursanakirja*. Juva: WS Bookwell Oy.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- RANTAKALLIO, INKA 2019: *New spirituality, atheism, and authenticity in Finnish underground rap*.

- Väitöskirja. *Turun Yliopiston julkaisuja*. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. – <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7865-6>
- RANTAKALLIO, INKA – STRAND, HEINI (toim.) 2021: *Kuka kuuluu? Kirjoituksia hiphopista ja feminismistä*. Helsinki: Kosmos.
- RUOHONEN, KIRSIKKA – HORN, NORA 2019: ”Hei jäbä veti hyvin!” – naisverkostojen tärkeydestä. – Sykäri, Venla; Rantakallio, Inka; Westinen, Elina & Cvetanović, Dragana (toim.) *Hiphop Suomessa. Puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. s. 270–280. Nuorisotutkimusseura.
- SALMELA, IIKKA 2018: ”Juurista ylypee” – Murteet ja paikallinen identiteetti suomenkielisessä rap-lyriikassa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201806113132>
- SMS = Suomen murteiden sanakirja. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.
URN:NBN:fi:kotus-201110. <https://kaino.kotus.fi/sms/> Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 10.6.2022.
- STRAND, HEINI 2007: *Rollon kollit. Maskuliininen ja paikallinen identiteetti Tulenkantajien sanoituksissa*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston taideaineiden laitos. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-17599>
- STRAND, HEINI 2019: *Hyvä verse – Suomiräpin naiset*. Helsinki: Into Kustannus.
- SYKÄRI, VENLA – RANTAKALLIO, INKA – WESTINEN, ELINA – CVETANOVIĆ, DRAGANA (toim.) *Hiphop Suomessa. Puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. Nuorisotutkimusseura.
- TUOMI, JOUNI – SARAJÄRVI, ANNELI 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- VALTA, ILKKA 2016: *From ”Life’s a bitch” to Life is good: urban context and identity construction in Nas’s rap lyrics*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli- käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201606101878>
- WESTINEN, ELINA 2007: *”Buuzzia, budia ja hyvää ghettoootya”*. *The construction of hip hop identities in Finnish rap lyrics through English and language mixing*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200801251100>
- WESTINEN, ELINA 2014: *The discursive construction of authenticity: resources, scales and polycentricity in Finnish hip hop culture*. Väitöskirja. *Jyväskylä Studies in Humanities* 227. Jyväskylän yliopisto ja Tilburg University. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5728-5>

Aineistolähteet

- Chydeone, Lempi-Joe, Klrby, Klaus Kustaa & Way BeLow 2011: *Auranrantasaga*. – *Kuilun partaalla*. Monsp Records.
- Vieläki Lepposaa & Haamu 2012: *TKUOG*. – *Pidemmälle viety*. Joku Roti Records.
- DJ Tikari 2018: *Smuuttii*. – *Takamehtien Tikari*. Slow Pace Records.
- DJ Tikari 2019: *Liimapinnan Ali*. – *25%*. Slow Pace Records.
- Ritarikunta 2004: *T.U.R.K.U* (siit tähän). – *Maton Alta*. Monsp Records.
- Idän Ihme aka Kalle Kinos 2008: *Turkuun*. – *Syvällä Pelissä*. North & South.
- Chydeone, Tippa, F, LempiJoe, NCO & Gabriel Lion 2021: *Takas ruissiin*.
- Luntti, MC Kajo 2020: *Turku on suomen persereikä*.